

ایران، روسیه و چین در نامه‌ای به شورای امنیت سازمان ملل پرونده هسته‌ای کشورمان را مختومه اعلام کردند

تیر ماشه به سنگ خورد

درحالی که جهان به سختی از بحران‌های ژئوپلیتیکی مانند جنگ‌های خاورمیانه و تنش‌های اقتصادی عبور می‌کند، انقضای قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت سازمان ملل متحد که به برجام مهر تایید زد، نقطه عطفی در تاریخ دیپلماسی هسته‌ای ایران محسوب می‌شود. این قطعنامه که در ۲۰ ژوئیه ۲۰۱۵ تصویب شد، با پایان دوره ۱۰ ساله‌اش در ۱۸ اکتبر ۲۰۲۵ (۲۶ مهر ۱۴۰۴) نه تنها به محدودیت‌های هسته‌ای برنامه صلح‌آمیز ایران به طور رسمی خاتمه داد بلکه موضوع هسته‌ای ایران را از دستور کار شورای امنیت خارج کرد.

کد خبر: ۱۵۲۳۴۴۳

تاریخ: ۲۷ مهر ۱۴۰۴ - ۰۸:۲۲

بیانیه وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران و نامه سیدعباس عراقچی به دبیرکل سازمان ملل و رئیس شورای امنیت، این رویداد را به عنوان یک دستاورد حقوقی و دیپلماتیک برجسته می‌سازد، در حالی که تلاش‌های اخیر اروپا برای احیای تحریم‌ها را به چالش می‌کشد. این انقضا که با حمایت گسترده‌ای از سوی جنبش عدم تعهد و متحدان سنتی ایران مانند روسیه و چین همراه شده، می‌تواند به پایان قطعنامه‌ها منجر شود. در همین راستا روز گذشته ایران، روسیه و چین در نامه مشترکی اعلام کردند بر اساس بند عملیاتی ۸ قطعنامه ۲۲۳۱، تمامی مفاد آن پس از ۱۸ اکتبر ۲۰۲۵ خاتمه یافته است و اختتام کامل و به موقع قطعنامه ۲۲۳۱ به منزله پایان بررسی موضوع هسته‌ای ایران در شورای امنیت است؛ امری که موجب تقویت اقتدار شورا و اعتبار دیپلماسی چندجانبه می‌شود. سه کشور افزودند: مجدداً تأکید می‌کنیم که تلاش سه کشور اروپایی برای فعال‌سازی سازوکار موسوم به «اسنپ‌بک»، ذاتاً از حیث حقوقی و روند کار، معیوب و فاقد وجاهت حقوقی است. سه کشور اروپایی که از اجرای تعهدات‌شان ذیل برجام و قطعنامه ۲۲۳۱ خودداری کرده و همچنین روند مقرر در «سازوکار حل و فصل اختلافات» را طی نکرده‌اند، فاقد صلاحیت استناد به مفاد آن هستند. ایران، روسیه و چین خاطرنشان کردند: ضروری است طرف‌های ذی‌ربط به یافتن راه‌حلی سیاسی که از طریق تعامل و گفت‌وگوی دیپلماتیک و بر مبنای اصول احترام متقابل، دغدغه‌های تمامی طرف‌ها را دربرگیرد، متعهد بمانند و از اعمال تحریم‌های یکجانبه، تهدید به توسل به زور یا هر اقدام دیگری که موجب تشدید تنش گردد، خودداری نمایند. همچنین تمامی کشورها باید در جهت ایجاد فضای مساعد و شرایط مناسب برای تداوم تلاش‌های دیپلماتیک مشارکت کنند. قطعنامه ۲۲۳۱ ضمیمه‌ای بر برجام بود که با هدف اطمینان غرب از ماهیت صلح‌آمیز برنامه هسته‌ای ایران در ازای رفع تحریم‌های ظالمانه و غیرقانونی تصویب شد. این سند که با اجماع شورای امنیت به تصویب رسید، محدودیت‌هایی مانند سقف غنی‌سازی اورانیوم، نظارت آژانس بین‌المللی انرژی

اتمی (IAEA) و ممنوعیت برخی فعالیت‌های موشکی را برای ۱۰ سال تحمیل کرد. بند ۸ عملیاتی آن صراحتاً مقرر می‌دارد که در روز خاتمه یعنی روز گذشته تمامی مفاد قطعنامه و قطعنامه‌های پیشین مرتبط (مانند ۱۶۹۶، ۱۷۳۷، ۱۷۴۷، ۱۸۰۳، ۱۸۳۵ و ۱۹۲۹) به‌طور خودکار منقضی می‌شوند. آژانس نیز هیچ گزارشی مبنی بر انحراف ایران از تعهدات پادمانی منتشر نکرد و ایران علی‌رغم تحریم‌های یکجانبه، به تعهدات فراپادمانی برجام پایبند ماند اما خروج آمریکا در می ۲۰۱۸ و قصور اروپا در جبران آن تعادل را برهم زد. ایران پس از یک سال صبر استراتژیک، اقدامات جبرانی متناسب (مانند افزایش غنی‌سازی) را آغاز کرد؛ اقدامی که طبق بندهای ۲۶ و ۳۶ برجام، قابل بازگشت و مشروط به بازگشت طرف‌های مقابل بود. در ماه‌های اخیر، تنش‌ها با حملات اسرائیل و آمریکا به تأسیسات هسته‌ای کشورمان تشدید شد که منجر به شهید و زخمی شدن هزاران نفر و اختلال در همکاری با آژانس گردید. تفاهم قاهره با گروسی نیز که برای احیای تعاملات با آژانس بود، با سوءاستفاده اروپا از اسنپ‌بک ناکام ماند. سه کشور اروپایی در ۲۸ آگوست ۲۰۲۵، بدون طی مراحل حل اختلاف برجام، به شورای امنیت اطلاع دادند و ادعای «عدم اجرای عمده» توسط ایران را مطرح کردند. این اقدام، با مخالفت چین، روسیه، الجزایر و پاکستان روبه‌رو شد.

خاتمه قانونی و محکومیت غرب

بیانیه وزارت امور خارجه انقضای قطعنامه را نه‌تنها یک رویداد فنی بلکه نمادی از پیروزی دیپلماسی بر فشارهای یکجانبه توصیف می‌کند. متن بیانیه، با استناد به بند ۸ تأکید دارد که همه مفاد آن شامل محدودیت‌های پیش‌بینی‌شده در مورد برنامه هسته‌ای ایران و سازوکارهای مربوطه، از این تاریخ خاتمه‌یافته تلقی می‌شوند. این موضع، برنامه هسته‌ای ایران را با هر کشور غیرهسته‌ای عضو NPT هم‌تراز می‌کند؛ حقی که طبق مفاد NPT شامل غنی‌سازی صلح‌آمیز است.

از منظر تحلیلی، بیانیه دو لایه کلیدی دارد. از لحاظ حقوقی تلاش تروئیکای اروپا را غیرقانونی و فاقد مبنا می‌خواند. زیرا این کشورها عدم اجرای عمده تعهدات رفع تحریمی را مرتکب شده‌اند. به همین دلیل شورای امنیت، با مخالفت دو عضو دائم (چین و روسیه)، هیچ تصمیمی برای احیای تحریم‌ها نگرفت و دبیرخانه ملل متحد را موظف به اصلاح صفحات اینترنتی‌اش (مانند ادعای تشکیل کمیته تحریم) می‌کند.

از نظر سیاسی نیز محکومیت شدید حملات اسرائیل و آمریکا را به‌عنوان خیانت به دیپلماسی برجسته می‌کند که نه‌تنها حقوق بین‌الملل را نقض کرده بلکه رژیم منع اشاعه را تضعیف نموده. این بیانیه از جنبش عدم تعهد با ۱۲۱ عضو که در نشست کامپالا بر خاتمه به‌موقع قطعنامه تأکید کردند و گروه دوستان منشور ملل متحد قدردانی می‌کند و از همه کشورها می‌خواهد تحریم‌های موجود در قطعنامه‌ها را نادیده بگیرند.

رد قاطع ماشه و دعوت به اصلاحات سازمانی

نامه سیدعباس عراقچی که در ادامه مکاتبات پیشین نگاشته شده، مستقیماً دبیرکل ملل متحد (آنتونیو گوترش) و رئیس شورای امنیت را خطاب می‌دهد و انقضای قطعنامه‌ها را قطعی و خاتمه‌یافته اعلام می‌کند. متن نامه، با لحنی دیپلماتیک اما قاطع، برجام را نماد باور مشترک جامعه بین‌المللی به دیپلماسی می‌داند و نقض‌های آمریکا و اروپا را مستندسازی می‌کند.

این نامه اقدام اروپا در فعال‌سازی ماشه را فاقد اعتبار می‌خواند. زیرا مراحل حل اختلاف در برجام را که پیش‌بینی شده بود طی نکرده است. علاوه بر این موضوع کشورهای اروپایی به دلیل عدم اجرای توافق خود صلاحیت استفاده از سازوکارهای مندرج در توافق را ندارند. این نامه دبیرخانه را از نتیجه‌گیری مستقل در مورد احیای تحریم‌ها منع می‌کند. زیرا نقش آن اداری و بی‌طرفانه است. نامه، تشکیل مجدد کمیته تحریم یا گروه کارشناسان را غیرقانونی دانسته و خواستار حذف ادعاهای مربوطه علیه کشورمان از وبسایت شورای امنیت است. همچنین وزیر امور خارجه کشورمان در این نامه با اشاره به سند نهایی جنبش عدم تعهد در کامپالا که ۱۲۱ کشور بر احترام به جدول زمانی قطعنامه تأکید کرده‌اند، قدرت دیپلماتیک ایران را نشان می‌دهد. به بیان بهتر یک سند حقوقی محکم است که بر چندجانبه‌گرایی تکیه دارد. باید توجه داشت انقضای قطعنامه ۲۲۳۱ یک پیروزی حقوقی است چراکه ایران با پایبندی به NPT می‌تواند برنامه‌اش را بدون ترس از قطعنامه‌های سازمان ملل گسترش دهد اما تروئیکای اروپا و آمریکا فعال‌سازی ماشه را قانونی می‌دانند که این مسأله در مقابل تفسیر دو عضو دیگر شورای امنیت یعنی روسیه و چین است. این دو کشور انقضای قطعنامه‌ها را تایید کرده‌اند و نسبت به رویکرد خصمانه غرب علیه ایران و توافق هسته‌ای نگاه به شدت انتقادی دارند.

رایزنی وزیر خارجه مصر با عراقچی گروسی و ویتکاف

وزارت خارجه مصر در بیانیه‌ای از تماس تلفنی وزیر خارجه این کشور با وزیر خارجه ایران، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و فرستاده ویژه دولت آمریکا در امور خاورمیانه درباره پرونده هسته‌ای ایران خبر داد. در این تماس‌ها، لزوم ایجاد شرایط برای از سرگیری مذاکرات بین ایران و ایالات متحده برای دستیابی به توافقی جامع در مورد مسأله هسته‌ای ایران که منافع همه طرف‌ها را در نظر بگیرد و به ثبات منطقه‌ای کمک کند، مورد بررسی قرار گرفت. توافق شد نظارت بر تلاش‌ها و تماس‌ها ادامه یابد و ایده‌های پیشنهادی برای دستیابی به پیشرفت موردانتظار در این زمینه بررسی شود.